

**ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ
ВИДАННІ НОВЕЛ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА****М. Р. Ткачівська, В. В. Ткачівський***Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57*

Стаття присвячена перекладу фразеологізмів німецькою мовою. Матеріалом дослідження слугує німецькомовний переклад новел В. Стефаника, виконаний Е. Залевські за посередництвом російської мови. Опираючись на наукові розвідки вітчизняних та зарубіжних науковців, у статті аналізуються особливості перекладу фразеологізмів та пов'язані з ним труднощі. У ході дослідження підкреслюється важливість використання фразеологічних синонімічних рядів, які полегшують підбір семантичних еквівалентів. Заміна денотатів зазвичай призводить до заміни образності, проте зберігає авторську інтенцію.

Окрема увага акцентується на перекладі бібліїзмів. Оскільки Біблія слугує їхнім спільним джерелом, у більшості випадків у багатьох мовах уможлиблюється добір повного біблійного фразеологічного відповідника зі збереженням денотації та конотації.

Особливе місце в науковій розвідці займають діалектні фразеологізми – одна із маловивчених ланок перекладознавства. Хоча емотивно забарвлена покутська говірка надає мовленню героїв Стефаника автентичності і виразності та підсилює уяву про їхнє життя, її відтворення складає чималі труднощі для перекладача. Для перекладу діалектних фразеологізмів виокремлено такі основні фразеологічні та нефразеологічні способи перекладу: повний/ частковий еквівалент, калькування, експланація, елімінація, введення яскравої метафори, запозичення фразеологічної одиниці з третьої мови, трансплантація, стилізація. У статті наголошується на пріоритетності перших чотирьох способів перекладу.

Трансляторний аналіз фразеологічних одиниць покутської говірки засвідчує втрату діалектних маркерів, що має системний характер і призводить до зміни в перекладі мовленнєвої характеристики героїв та втрати автентичності. При цьому постулюється думка про важливість збереження оригінальності мовлення героїв за допомогою його маркування в перекладі одиницями розмовної мови та просторіччя, а також застосування стилізації.

Ключові слова: художній переклад, способи перекладу, фразеологізм, діалектизм, діалектний фразеологізм, переклад фразеологізмів, переклад діалектних фразеологізмів.

Постановка проблеми. Художній переклад як висока творчість і благородне мистецтво перебуває у безпосередньому і вельми тісному зв'язку з культурою. Вплітаючись у вінець світових літератур і культур, переклади художній творів зближують світову спільноту. При цьому переклад не тільки забезпечує розуміння тексту і виконує пізнавальну функцію, знайомлячи цільового читача з іншою культурою, а й полегшує порозуміння між лінгвокультурами та взаємозбагачує їх.

У кожного етносу є власна образно-понятійна база, яка в багатьох ракурсах не збігається з образно-понятійною базою інших етносів, що нерідко призводить до непорозумінь і продукує культурні бар'єри. Перекладач як посередник між культурами, хай і підсвідомо, піддається впливові власної культури з її образами і смислами, бере на себе ношу зближення культурних меж, згладжування культурних бар'єрів, тлумачення розбіжностей образів. Прикметно, що при цьому його важливим завданням є не тільки передача національно-культурної інформації, але й збереження закодованого посилу автора тексту до читача.

Особливе розмаїття образів закладене у фразеологічні одиниці (далі – ФО), образно-понятійна база яких інкорпорує і репрезентує особливості певної лінгвокультури, не завжди зрозумілі іншій. Розбіжність образів властива також у межах окремих етнографічних груп, представники яких розмовляють діалектом. Діалект – це «цінний резервуар пам'яті лінгвоспільноти», який зберігає «мовну автентичність та різновекторну барвистість», що сягає корінням минувшини [15, с. 374]. Діалектні одиниці виступають у творах письменників стилістичними маркерами, додаючи текстовому полотну оригінальності та неповторності.

Особливо виразно це простежується у перекладах новел В. Стефаніка. Знайомлячи читача з сільським життям та культурою Покуття, письменник репрезентує барвисту покутську говірку, яка слугує засобом втілення колориту мовлення героїв, інтенсифікатором експресії та увиразнення їхнього внутрішнього світу. Переклад таких одиниць потребує не тільки збереження семантичного наповнення, але й культурної та емотивної конотації, закладеної автором у діалогічне мовлення персонажів. Безсумнівно, що інкрустування текстового полотна яскравими діалектизмами збільшує спектр образності й виразності твору, однак нерідко складає чималі труднощі їхнього розуміння навіть для українського читача, не кажучи про іноземного перекладача, який наважується взятися за перекодування такого тексту іншою мовою. Тут важливо вкотре підкреслити унікальну роль перекладача, який покликаний не тільки «репродукувати» текст для його сприйняття іноземним читачем, але й слугує важливим ланцюжком між культурами, декодером культурних кодів і їхнім трансплантатором у тло іншої культури.

Незважаючи на трансляторні труднощі, спричинені діалектизмами, на сьогодні твори Стефаніка перекладені німецькою, англійською, іс-

панською, китайською, російською та іншими мовами, що слугує розширенню уяви іноземного читача про правдиве життя українців наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Найповніше видання перекладів побачило світ 2020 року в Прикарпатському університеті імені Василя Стефаника (редактор С. Хороб) [19].

Німецькою мовою твори В. Стефаника перекладали О. Кобилянська, І. Попович, В. Горошовський, О. Роздольський, С. Іваненко та ін. Частина перекладів здійснена не з оригіналу, а за посередництвом російської мови (українська мова → російська мова → німецька мова), які через введення додаткової ланки мови-посередника збільшили спектр втрат. Це засвідчують переклади творів В. Стефаника, здійснені з української мови на російську А. Деєвим, Г. Шиповим і Н. Ляшком, а з російської – на німецьку Еріхом Залевські. Останні стали **матеріалом нашого дослідження**.

Метою нашої статті є аналіз відтворення фразеологічних одиниць у німецькомовних перекладах новел Василя Стефаника. До основних завдань розвідки належать: окреслення труднощів перекладу фразеологізмів та аналіз способів перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переклад фразеологічних одиниць неодноразово привертав увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед них Р. Зорівчак, І. Корунець, В. Карабан, В. Коптілов, М. Лукаш, С. Кіршнік, А. Федоров, Л. Міщенко, С. Денисенко, С. Влахов, С. Флорін, Л. Латишев, К. Пальм, Р. Hessky, А. Liimatainen, О. Чередниченко, М. Нагорна та ін. Значний внесок у дослідження фразеологізмів у німецькій мові та їхніх перекладів зробили Я. Баран, М. Зимомря, О. Білоус, І. Зимомря, М. Гамзюк, К. Мізін, Т. Кияк, А. Науменко та О. Огуй, Н. Любчук, В. Сулим, О. Остапович та ін. Вчені наголошують на культурній специфіці фразеологізмів та акцентують увагу на труднощах перекладу, кладучи їх в умовній «шкалі неперекладності» на чільні місця [4]. Дослідники пропонують різні способи перекладу ФО, акцентуючи на важливості підборуповних/часткових еквівалентів, що не завжди уможливує як цільова мова, так і компетентність перекладача. У такому випадку ФО у перекладі компенсуються за допомогою нефразеологічних відповідників зі збереженням, зміною, елімінацією чи зсувом образів та смислово-змістових понять, що нерідко призводить до зміни культурної специфіки ФО. Експресивно-стилістичне забарвлення при цьому може змінюватись чи зберігатись.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фразеологізми – важливий сегмент творів Василя Стефаника – знакової постаті в українській літературі, великого патріота та свободолюбця, шляхетного і талановитого письменника й дипломата, неперевершеного майстра експресіоністської новели, камертона страждань української душі. Пірнаючи у нетрі терпких відчуттів людей, яких бачив навколо, він не міг не писати про

їхні болі. Стефанік перебирав їхні долі пальцями своєї твердої й водночас вразливої душі, викладаючи на полотна новел не тільки філігранно дібрану чорну яшму слів, а й правду. Його серце шукало супокою, билося в ритмі свого народу, змальовувало чорно-білий світ, додаючи йому хіба що червоної барви крові. І не тому, що письменник не бачив інших життєвих барв, а тому, що надто болів йому люд, який вартував щастя. “Страшенно сильно пишете Ви. Так, якби-сте витесували потужною рукою *пам’ятник для свого народу*», – писала Стефаніку Ольга Кобилянська [10, с. 76].

Стефаніків доробок ще за життя письменника стояв на одному щаблі із творами відомих велетів світових літератур.

Як уже неодноразово зазначалося, нелегко перекладати Стефанікові твори, де вправно дібране кожне слово. Перекладач повинен глибоко підходити до відтворення образків текстового полотна письменника, зокрема і вжитих у новелах фразеологізмів. Стефанік сам розумів, наскільки важко перекладати його твори. Коли вперше вийшли друком його переклади польською мовою, автор висловив думку, що їх, очевидно, нікому не вдасться добре перекласти. Після публікації польських перекладів новел «Катрусі» і «Новини» в журналі «Жице» Стефанік писав: «На перекладах у «Жицю» переконався, що моїх новел, відай, не можна перекладати на жодну мову. Виходить зле» [цит. за: 13, с. 356.].

Відтворення фразеологізмів іноземною мовою – важливий сегмент трансляторних процесів. Ще у середині 90-х років минулого століття К. Пальм позначала фразеологізми як «ахілесову п’яту теорії перекладу», в якій вони якщо й виносяться за дужки, то розглядаються лише на периферії [цит. за: 13, с. 311]. Зважаючи на те, що ФО зазвичай творилися на виразних словесних образах, які опиралися на людську фантазію [7, с. 28], від перекладача вимагається не тільки володіння фоновими знаннями та розуміння прихованих словесних образів, але й вдалих перекладацьких рішень, де «на шальки терезів кладуть не суму відтворених ФО, а вміння розпізнати й відтворити закладені в них смислово-змістові поняття, культурні зерна, які проростають із лінгвокультурного коду» [15, с. 403]. Вміння відтворити смислово-змістові поняття при перекодуванні тексту іншою мовою – важливий сегмент високої творчості продуцента перекладу, який «передусім повинен фіксувати увагу на смисловому балансі між МО (мовою оригіналу) та ТП (текстом перекладу), тобто смисловому „перепакуванні“ ФО для його осягнення іншою культурою в поєднанні з культурним аспектом» [там само, с. 403].

На сьогоднішній день дослідники перекладу пропонують різні можливості відтворення ФО. Так, Я. Баран схиляється насамперед до збереження значення фразеологізмів та їхньої специфіки у цільовій мові [1]. М. Нагорна відносить до основних шляхів перекладу ФО як фразеологічний прийом, який включає переклад за допомогою еквівалента й анало-

га, так і нефразеологічні прийоми (калькування, описовий переклад та контекстуальна заміна) [12, с. 47]. Т. Кияк, О. Науменко та О. Огуй розглядають переклад фразеологізму як єдиного цілого, опираючись на внутрішню форму і зміст, емоційно-експресивні та конотативно-стилістичні нашарування та пропонують упорядкування способів перекладу ФО, опираючись їхні класифікації. Вони окреслюють такі способи перекладу: дослівна відповідність (еквівалент), адекватний відповідник, калькування, псевдоприслівна відповідність, описовий переклад [8, с. 170-198]. При цьому науковці вважають основним завданням перекладача – досягнення адекватності. В. Комісаров пропонує враховувати всі компоненти фразеологізму: образний, емоційний, предметний, стилістичний та національно-етнічний [9, с. 179].

Р. Зорівчак вбачає вирішальну роль відтворення ФО не у формальній заміні фразеологізму на фразеологізм, а у відтворенні «денотативного змісту, експресивно-емоційної тональності першотвору та інших естетичних функцій, що їх виконує фразеологізм в авторському задумі» [6].

Я. Баран, М. Зимомря, О. Білоус та І. Зимомря виділяють чотири види перекладу фразеологізмів: дослівний переклад або калькування, еквівалентно-повний переклад, еквівалентно-неповний переклад, описовий переклад [2].

Перекладачі по-різному підходять до відтворення фразеологізмів, передусім надаючи перевагу фразеологічним відповідникам, намагаючись підібрати повний чи частковий семантичний еквівалент (без зміни/зі зміною денотатів). У перекладі ФО визначальним є не денотативне, аконотативне значення її елементів. Відповідно, фразеологічний відповідник з іншим денотативним, але з рівноцінним чи наближеним до рівноцінного конотативним значенням вважається вдалим.

Спільне джерело ФО для різних мов і культур (споріднені мови, бібліїзми, грецька та римська міфології) полегшують трансляторні процеси. Наприклад, вжитий у новелі Стефаніка «Кленові листки» бібліїзм *манна із неба* походить із біблійної розповіді про нестачу харчів після виходу євреїв із Єгипту та посиленням їм упродовж сорока років манни зі смаком хліба з медом і має фразеологічну відповідність у російській та німецькій мовах (*манна з неба – манна с неба – Manna vom Himmel*): укр.: «Пустить на землю, талану в руки не дасть, манни з неба не спустить...» [21, с. 140] – рос.: «Пустит на землю, талану в руки не даст, манны с неба не пошлет...» [20, с. 118] – нім.: „*Er setzt sie in die Welt und gibt ihnen kein Glück mit und schickt kein Manna vom Himmel...*“ [22, с. 148]. Німецькою мовою біблійний фразеологізм репрезентований повним фразеологічним еквівалентом *Manna vom Himmel*, який, як і в українській мові, означає «щось, що дається легко, без зусиль».

Наявність фразеологічних синонімічних рядів у різних мовах уможливує підбір повних семантичних еквівалентів зі зміною денотатів, що простежуємо при перекладі ФО *догори ногами*. Етимологія фразеологізму опирається на припущення дослідників щодо уяви людини в давнину стосовно поділу світу на верх і низ: верх мав безпосередній зв'язок із сонцем та небом (із світлим і райським), а низ – із землею та водою (із темрявою). Відповідно, фразеологізм *догори ногами*, *догори дригом* слугував репрезентації хаосу. Наприклад, укр.: «*А жандарм обшукав його до голого тіла, перевернув хату догори ногами та й сів*» [21, с. 222], рос.: «*Жандарм обыскал его с ног до головы, перевернул всю хату вверх дном и уселся*» [20, с. 186], нім.: „*Der Gendarm hat ihn durchsucht von Kopf bis Fuß, die ganze Hüttehaterauf den Kopf gestellt und sich dann hingesetzt*“ [22, с. 238].

Оскільки ФО *догори ногами*, як і *догори дном*, *догори коренем*, належить до фразеологічного синонімічного ряду, вона рівноцінно інкорпорує значення «1. Учиняти безладдя, хаос, розгардіяш; 2. Дуже старанно, ретельно перешукати десь що-небудь. 3. Різко змінювати що-небудь, робити зовсім іншим, не таким, як було» [3, с. 666]. Російський переклад *вверх дном* є повним еквівалентом зі збереженням закладеної в них конотативної інформації (заміна понять «верх» – «низ») зі зміною денотата. Зміна природного положення простежується і в німецькому відповідникові *auf den Kopf gestellt*, що засвідчує повне збереження конотативної інформації ФО (укр.: *перевернути головою вниз* – швидко змінювати що-небудь, робити не таким, як було досі). Отже, аналіз перекладу фразеологічної одиниці *догори ногами* в обох мовах засвідчує підбір повних еквівалентів зі зміною денотатів (*ноги*, *дно*, *голова*) та зі збереженням конотації.

Повний еквівалент зі збереженням денотатів можливий при наявності відповідної ФО в цільовій мові, що простежуємо при перекладі ФО *приходити до пам'яті* (новела «Катруся»), яка як у російській, так і в німецькій мовах означає «отямитися», «відійти», «опритомніти», «прийти до тями» (укр.: «*Як Катруся приходила до пам'яті, то мама сідала коло неї і жалібно говорила...*» [21, с. 51] – рос.: «*Когда Катруся приходила в сознание, мать садилась возле нее и жалобно говорила...*» [20, с. 60] – нім.: „*Als Katrusja zum Bewußtsein kam, setzte sich die Mutter zu ihr und begann zu klagen...*“ [22, с. 73]).

Оскільки при перекладі ФО важливим фактором є досягнення адекватності, більше труднощів складає переклад автентичних фразеологізмів із наявним у них діалектним компонентом. При перекладі діалектизмів йдеться не тільки про розуміння діалекту та пошук відповідних еквівалентів із семантичною співвіднесеністю, а й про мовнокультурні коди, закладені в діалектну одиницю, тобто передусім про культурну компетентність, яка вимагає від перекладача оцінки уяви реципієнта в межах іншої куль-

тури та сприйняття ним тієї чи іншої фразеологічної одиниці. Це зумовлене тим, що вони можуть викликати різні асоціації у мовців різних лінгвокультур. Відповідно, «нейтралізація діалекту, але в такому разі твір може втратити найважливіше – питомий національний колорит» [17, с. 376].

Дослідження діалектних фразеологізмів, як і дослідження фразеологізмів із елементами діалектів, є маловивченим аспектом фразеології і ще менш вивченим у перекладознавстві. За Р. Гесскі, фразеологія з точки зору загального поля досліджень діалектології і діалектолексикографії репрезентує «швидше скромний сегмент загального матеріалу <...>, тому що <...> публікації у порівнянні з такою центральною тематикою зустрічаються вкрай рідко» [17, с. 167]. Важливо зазначити, що діалектні фразеологізми мають синоніми в літературній мові або ж функціонують у мові паралельно з їхніми літературними відповідниками. Аксіомою перекладу діалектних ФО, як і діалектизмів у цілому, є небажане/неприйнятне застосування діалектів цільової мови, компенсуючи їх, при можливості, розмовною мовою, просторіччям, стилізацією. Для дослідження перекладів діалектних ФО виокремлюємо такі основні фразеологічні та нефразеологічні способи перекладу: 1) повний еквівалент (повний/частковий збіг/заміна денотатів, збереження конотації); 2) частковий еквівалент (конотативні та стильові заміни); 3) введення яскравої метафори; 4) калькування; 5) експланація; 6) елімінація ФО; 7) запозичення ФО з третьої мови; трансплантація; стилізація ФО (маркування стильової специфіки ФО) [15, с. 406-407].

У перекладах творів В. Стефаніка діалектні ФО відтворюються передусім за допомогою літературної та розмовної мови. При цьому рідко застосовуються додаткові маркери, які натякають на наявність в тексті оригіналі стилістично маркованих лексичних чи фразеологічних одиниць. Така нейтралізація властива як на лексичному, так і на фонетичному й морфологічному рівнях. Наприклад: укр.: «Я на нім вік свій спендив і окалічив-єм» [21, с. 77] – рос.: *Я на нем жизнь свою положил, на нем и покалечился* [20, с. 83] – нім.: „*Mein ganzes Leben steckt darin, auf ihm bin ich auch zum Krümpel geworden*“ [22, с. 83]. Як бачимо, втрати активізуються як на морфологічному (*окалічив-єм – покалечился – zum Krümpel geworden*), так і на фразеологічному рівнях (*спендиту вік* (промучитися) – *mein ganzes Leben steckt darin*). Аналіз засвідчує повнезбереження змісту висловлювання, хоча сема «мучитися» конвертується в сему «вкласти (в щось) життя» із тлумачними формулами «багато працювати», «віддавати своє життя чомусь». Незважаючи на це, послаблюються емоційно-експресивні та втрачаються конотативно-стилістичні нашарування.

Нейтралізація фразеологізму та застосування описового перекладу часто відтворюють зміст висловлювання, але нерідко призводять до втрати образності. Наприклад, навіть у випадках, коли перекладачеві вдається передати фразеологізм частковим фразеологічним еквівален-

том, використовуючи подібні емоційно-експресивні характеристики, діалектне мовлення залишається не відтвореним цільовою мовою.

Описовий переклад діалектних фразеологізмів також може зберігати емоційно-експресивну насиченість висловлення, проте втрачати як фразеологічність, так і стилістичну маркованість: укр.: «... а він такий зателепаний, як колера. Мені аж лице лупаєси за такого газду» [21, с. 49]; рос.: «...а он замызганный, что холера. Со стыда сгораю за такого мужа» [20, с. 35]; нім.: „...er aber ist verdeckt, dass man sich ekelt. Schämen muss man sich für solchen Mann“ [22, с. 42]. Діалектна фразеологічна одиниця *лице лупаєси* (*лице лупиться*) означає «червоніти», «відчувати сором», «соромитися» відповідає російському *сгорать со стыда*. ФО *лице лупаєси* та *сгорать со стыда* інкорпорує вищий ступінь інтенсивності ознаки зі значенням «соромитися», ніж лексична одиниця *sich schämen*. Введення в текст лексичної одиниці замість ФО простежується не у російській, а в німецькій мові.

В окремих випадках у перекладі творів Стефаніка простежується введення ФО у переклад при його відсутності в тексті оригіналу. При цьому здебільшого втрачається маркованість діалектизму. Винятком є введення в переклад одиниць розмовної мови, просторіччя. Наприклад: укр.: «Аді, є хліб, та й начинейтеси!» – рос.: «Есть вот хлеб, ну и наедайтесь» – нім.: „Hier habt ihr Brot, schlagteuch den Bauch voll!“. У перекладі простежується збереження стилістичної тональності: діалектизм *начинейтеси* означає «напихатися», «набивати черево» (вульг.), наїдатися, цілком відповідає німецькій ФО *den Bauch vollschlagen* (набити шлунок). При цьому зберігається інтонаційність та дух висловлення.

Висновки та перспективи дослідження. Аналіз перекладу фразеологізмів Стефанікових новел німецькою мовою за посередництвом російської мови засвідчує застосування перекладачами різних способів перекладу, пріоритетними серед яких є втілення в переклад повного і часткового еквівалента, кальки, описового перекладу. Діалектні ФО відтворені за допомогою тих самих способів перекладу із використанням літературної та розмовної мови. Перекладачам ні в російській, ані в німецькій мові не вдалося відтворити яскравість живого покутського мовлення, русівської говірки, яка сягає коріння етносу, що спрягло частковій втраті емоційно-експресивних та стилістичних нашарувань. Проте в цілому вони змогли передати ритмічність та інтонаційність твору, його авторську лаконічність, правдивий дух, бездонні змістові глибини текстів і підтекстів та зуміли подарувати читачеві нові лінзи для кращого бачення й осмислення сучасності завдяки минувшині. На сьогоднішній день твори Стефаніка потребують подальших перекладів на інші мови.

Перспективою дослідження може слугувати порівняльна характеристика особливостей перекладів творів Василя Стефаніка, здійснених різними перекладачами.

Література

1. Баран Я. А. Основні питання загальної та німецької фразеології. Львів : Вища школа, 1980. 155 с.
2. Баран Я. А., Зимомря М. ., Білоус О. М., Зимомря І. М. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Вінниця: Нова Книга, 2008. 256 с.
3. Білоноженко В. М. Фразеологічний словник української мови (У 2 книгах; Інститут української мови НАН України; уклад. В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук, Н. М. Неровня, Т. О. Федоренко, Київ, Наукова думка. 2003.
4. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. Москва, 1980. 343 с.
5. Дехтярьова Олена. Прийоми емоційно-експресивного використання діалектних фразеологічних одиниць у художніх текстах. С.81-89. URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73212/12-Dekhtryareva.pdf?sequence=1>(дата звернення: 10.09.2022).
6. Зорівчак Р. П. Принципи підходу до фразеологічної одиниці в перекладознавчих дослідженнях. *Теорія і практика перекладу*. – Київ : “Вища школа”, 1979. Вип. 1. С. 108-122.
7. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів : Вища школа, 1983. 175 с.
8. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2006. 592 с.
9. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В.Н. Комиссаров. М.: ЭТС, 2001. 424 с.
10. Костащук В. Володар дум селянських. Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1959. 184 с.
11. Любчук Н. В. Німецькі фразеологізми з етнокультурним компонентом та проблеми їх відтворення при перекладі : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.16 – перекладознавство / Н. В. Любчук; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2004. 20 с. укр.
12. Нагорна М. Основні шляхи перекладу фразеологізмів українською мовою. Наука. Освіта. Молодь. С. 47-48. URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_2/16.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
13. Стецик М. С. «Прикрі несподіванки» мовної спорідненості і художній переклад. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531064.pdf> ((дата звернення: 10.09.2021).
14. Ткачівська М. Трансляторна еквівалентність фразеологізмів (на матеріалі перекладів Ю. Прохаська). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2013. № 17. С. 153-157.
15. Ткачівська М.Р. Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому пе-

- рекладі. Дис. ... доктора філол. наук. Спеціальність 10.02.16 – перекладознавство. Івано-Франківськ, 2021.
16. Ткачівська М.Р. Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі. Автореферат дис. ... доктора філол. наук. Спеціальність 10.02.16. – перекладознавство. Харків, 2021. 36 с.
17. Hessky Regina. Identifizierung. Abgrenzung. Platzierung... Ein Kurzberichtsaudem Projekt „Wörter buch der un garn deutschen Mundarten“, S. 164-176. In: *Deutsch - grenzenlos : Festschrift für Elisabeth Knipf zum 60. Geburtstag* / hrsg. von Rita Brdar-Szabó [et al.] ; [hrsg. von ELTE Germanistisches Institut]. Budapest, 2012. 410 S.
18. Liimatainen Annikki. Übersetzung der Phraseologismen. Die Forschungsgeschichte bis zur Jahrtausendwende. S. 297-314. In: *Prinz M., Richter-Vapaatalo (Hrsg). Idiome, Konstruktionen, „verblümete Rede“. Beiträge zur Geschichte der germanistischen Phraseologie for schung.* S. Hirzel Verlag. Stuttgart, 2012. 415 S.

Художня література

19. Стефаник В. Зібрання творів [Текст] : у 3 т., у 4 кн. Т. 2 : Твори Василя Стефаника іноземними мовами : [150-річчю В. Стефаника присвяч.] / Стефаник В.; Василь Стефаник ; редкол.: С. Хороб (голова), Є. Баран, Р. Голод [та ін.] ; ред. і упоряд. тому С. Хороб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2020. 679 с.
20. Стефаник В. Избранные произведения / В. Стефаник; [пер.: Н. Ляшко, Г. Шипов, А. Деев; предисл. С. Крижановского]. К.: Гослитиздат УССР, 1951. 208 с.
21. Стефаник В. Новели, оповідання, автобіографічні та критичні матеріали, витяги з листів. К.: Веселка, 2000. 2-ге вид., доп. 319 с.
22. Stefanik W. Ahornblätter. Novellen / W. Stefanik; [aus dem Ruischen übersetzt von Erich Salewski]. Berlin: Aufbau-Verlag, 1952. 257 S.

TRANSLATION OF PHRASEOLOGISMS IN THE NOVELS OF VASYL STEFANYK

M. R. Tkachivska, V. V. Tkachivskyi

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivsk, Shevchenka St., 57*

The article researches the translation of phraseological units into the German language. The material of the research is the German translation of Stefanyk's novels carried out by E. Zalevski through the Russian language. Based on the scientific research of national and foreign scientists, the article

analyzes the features of the translation of phraseological units and the difficulties associated with it. In the course of the study, the emphasis is put on the importance of using phraseological synonymous series facilitating the selection of semantic equivalents. Denotation replacement usually leads to the replacement of imagery, but preserves the author's intention.

Special attention is paid to the translation of biblical texts. Since the Bible serves as their common source, in most cases, and in many languages, it is possible to choose a complete biblical phraseological counterpart with preservation of denotation and connotation.

Dialect phraseology – one of the little-studied spheres of translation studies – has a special place in the scientific research. Although the emotionally colored Pokuttia dialect adds authenticity and expressiveness to the speech of Stefanyk's characters and enhances the way one imagines their lives, its reproduction poses considerable difficulties for the translator. The following basic phraseological and non-phraseological methods of translation are distinguished for the translation of dialectal phraseology: full/partial equivalent, tracing, explanation, elimination, introduction of a vivid metaphor, borrowing of a phraseological unit from a third language, transplantation and stylization. The article emphasizes the priority of the first four methods of translation.

The translator's analysis of phraseological units of the Pokuttia dialect proves the loss of dialect markers, which has a systemic nature and leads to a change in the translation of the characters' features of speech and loss of authenticity. At the same time, the opinion about the importance of preserving the originality of the characters' speech with the help of its marking in translation with everyday and colloquial speech units, as well as the use of stylization, is accepted.

Keywords: *literary translation, methods of translation, phraseology, dialectism, dialect phraseology, translation of phraseology, translation of dialect phraseology.*